
Otiskli jsme před 100 lety

Vážení čtenáři,
předkládáme vám úryvek z článku publikovaného v našem časopise č.1/1921. Jedná se o příspěvek majora gen. Štábu Rudolfa Hanáka „Útočná vozba (tanky)“.

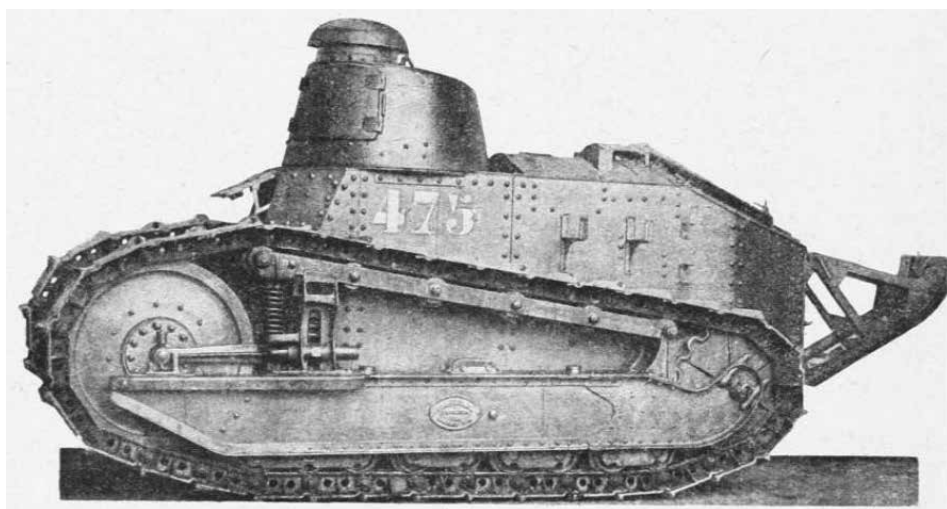
Pokračování tohoto článku si můžete přečíst nebo stáhnout na webových stránkách našeho časopisu www.vojenskerozhledy.cz v nabídce archivu.

Major gen. štábu RUDOLF HANÁK.

Útočná vozba (tanky).

Slovo tank jest všeobecně známo. Každý ví, že znamená nejnovější bojový prostředek, který se objevil za světové války a který zejména při rozhodující protiofenzivě dohody v roce 1918 rychle dobyl skvělých úspěchů. V naší odborné literatuře vojenské bylo dosud velmi málo o tankách pojednáno. Proto účelem tohoto článku jest seznámiti čtenáře podrobněji s vlast-

2

nostmi tanků, s jejich taktickým použitím a vzbuditi takto zájem pro tuto novou zbraň, s níž se v budoucí válce zcela jistě setkáme.)*

I. Vznik a vývoj útočné vozby.

Zajímavým zvláště pro nás jest, že již Žižka užíval vozů jako bojového prostředku, ovšem hlavně k účelům obranným. Jeho vozba kryla pěchotu před útokem obrněných rytířů. Narychlo sestavenou vozovou hradbou byl nejprve mocný náraz obrněnců zlomen a pak ve vhodném okamžiku a na vhodném místě ochranná hráz otevřena a z ní vyřítla se pěchota rychle se pohybující, která, zaskočivši z boku nebo ze zadu v chumáč sražené železné rytíře, v řezí je ubíjela.

Tank naproti tomu jest zbraň útočnou. Jeho účelem jest přiblížiti rychlopalná děla a kulomety za ochrany pancéře přes všechny umělé překážky a okopy na nejbližší vzdálenost k protivníkovi, zlomiti přímou palbou zblízka jeho odpor a usnadniti takto pěchotě postup a opanování silně opevněných posic.

Tank jest podle všeho asi anglickým vynálezem. Slovo „tank“ značí nádržku na vodu (petrolej, benzin a pod.) a sloužilo původně jako skrývačka k zachování úplné tajnosti o nové zbraň až do prvního jejího upotřebení na frontě. Poněvadž se rychle vžilo, bylo později ponecháno jako název pro tento nový bojový prostředek. Francouzové, jakmile sami začali tanky vyráběti, změnili název tento na „Char d'assaut“ neb „Artillerie d'assaut“, což znamená „ztečný vůz“ neb „ztečné dělostřelectvo“. Francouzského jména tohoto dostalo se tankům asi pravděpodobně proto, že jich bylo nejdříve užíváno přímo ke „zteči“ silných nepřátelských opevnění, a to bez dělostřelecké přípravy. Tento název se udržel až dosud, ačkoliv se jich později, v bojích roku 1918, užívalo i v pohyblivé válce, tedy za postupu ve volném prostřanství ke zdolání jistých hnízd odporu (na př. dobře krytých kulometů). V tomto pojednání budeme užívat pro tanky a chars d'assauts (artillerie d'assaut) výrazu „útočná vozba“. Podle našeho názoru nejlépe charakterisuje výraz takovýto tuto novou zbraň, již se užívá vždy v útoku, ať již ke zteči nebo proražení opevněných posic, ať již za postupu ve volném prostřanství ke zničení silných středisk odporu.

Poprvé vyskytla se útočná vozba roku 1916 v bitvě na Sommě, v níž bylo použito celkem 35 obrněných vozů. Příznivé výsledky, jichž bylo dosaženo, byly příčinou, že bylo pokračováno úsilovně ve výrobě tohoto nového prostředku, s nímž se nadále v bojích tak často setkáváme. V dubnu roku 1917 v bitvě u Arrasu zúčastnilo se již bojů 60 obrněných vozů a v červnu téhož roku v bitvě u Messine dokonce již 72.

Dosud šlo však pouze o ojedinělé případy. Teprve v listopadu roku 1917 v bitvě u Cambrai bylo útočné vozby poprvé použito plánovitě v masách. Zde bylo totiž na frontě asi 10 km neočekávaně vrženo v boj 432 tanků. Angličané vykonali přípravy skrytě a využívali ku provedení útoku mlhavého počasí a to bez obvyklé dělostřelecké přípravy, takže překvapení bylo úplné. Ze veliký úspěch prvního dne nebyl dále rozšířen, možno přičítati té okolnosti, že Angličané sami byli překvapeni neočekávaným výsledkem tanků a že nebyli k využití úspěchu ještě náležitě připraveni. Též jejich pěchota nebyla vycvičena a obeznána ve společném boji s tanky. I o tak-

*) Prameny, jichž použito: Grand quartier général: Instruction provisoire sur la manœuvre des unités de chars légers, 1918. Instructions sur l'emploi des chars d'assaut, 1918.

K. u. k. Armeeoberkommando: Abschnitte aus der Gefechtslehre, Teil XXII. Verwendung und Bekämpfung der Tanks, Juni 1918.

Článek colonela W. D. Croft anglické armády uveřejněn v „The Royal United Service Institution“ — srpen 1920.

M. Schwarte: „Die Technik im Weltkrieg“, Berlin, 1920.

tickém použití této nové zbraně panovala ještě nejistota. Této okolnosti mají Němci děkovati, že bitva u Cambrai neskončila pro ně katastrofou.

Zdá se také, že Angličané se v použití této nové, dosud neznámé zbraně trochu ukvapili. Kdyby byli vyčkali, až výroba tanků ve velkém bude zajištěna, až bude stanovena přesná taktika jejich použití a až v ní bude péchota řádně vycvičena, pak mohlo hromadné zasáhnutí tanků v boj dopadnouti zcela jinak. Jest otázkou, zda by Němci byli bývali s to zabrániti průlomům, kdyby na příklad za stejných okolností byl býval plánovitě upotřeben na frontě 40 km čtyřnásobný počet tanků a kdyby strategické využitkování průlomů bylo dohodou již předem bývalo připraveno.

Nicméně poskytla bitva u Cambrai pro použití útočné vozby v boji cenné zkušenosti. Ukázalo se hlavně vedle jiných poznatků, že použitý vzor tanků neodpovídá úplně požadavkům tehdejšího boje, že jest totiž málo pohyblivým, těžkopádným a že poskytuje veliký cíl nepřátelskému dělostřelectvu, že jest zkrátka velmi zranitelným. Těchto zkušeností použili Francouzi při konstrukci nových typů obrněnců a tak vznikl u nich „lehký obrněný vůz“ (Char léger) vzoru „Renault“, u něhož výše uvedené vady byly částečně již odstraněny. Jest to onen proslulý malý tank, který roku 1918 přispěl velikou měrou ke konečnému vítězství dohody.

II. Přehled různých typů tanků.

Ke konci války bylo útočné vozby užíváno jak u dohodových vojsk tak i v německé armádě.

Němci nejprve opravili v bitvě u Cambrai dobyté anglické tanky a označivše je značkou železného kříže (toutéž značkou, již označovali svá letadla) a běžným číslem, používali jich jako tanků vlastní výroby. U Remese jest posud viděti několik takových přebarvených německých tanků, zničených francouzským dělostřelectvem dříve, než mohly vniknouti v přední okopy. (Viz obr. č. 1.)

Teprve později vytvořili též Němci svůj vlastní typ tanků, který byl podobný anglickému. Jak Schwarte tvrdí, vznikla myšlenka pozemního obrněnce (Landpanzerkreuzer) u Němců již za míru, ale německý generální štáb choval se k ní velmi skepticky a zdrželivě. I později, když již byla tato myšlenka u Angličanů uskutečněna, stále tvrdošíjně poukazoval na malou taktickou cenu této zbraně, až donutily okolnosti i jej ke konstrukci tanků. U Němců shledáváme se teprve na začátku roku 1918 s 20 tanky vlastní konstrukce, když vyráběla je již dohoda po celých seriích. Proto zůstali Němci oproti spojen-
cům ve velké nevýhodě.

Jediný německý vzor tanku, jenž zúčastnil se bojů, byl tak zvaný „A7V = Wagen“. Výzbroj jeho pozůstávala z jednoho 57 cm rychlopalného děla a 6 kulometů. Posádka skládala se z velitele, 2 řidičů, 1 mechanika, 9 střelců kulometných, 3 dělostřelců, 1 signalisty a 1 běžce, celkem tedy z 18 mužů. Největší rychlost tanku byla 12 km za hodinu. Pancér vpředu 30 mm, v boku 20 mm silný.

Obr. 1.

Vidíme tedy, že to byl tank veliký, který nevyhovoval hlavně pro své značné rozměry, tedy pro svou snadnou zranitelnost.

Když bylo konečně započato s konstrukcí menšího a lehčího vzoru po vzoru francouzském, bylo již pozdě, neboť nedošlo již pro ukončení války k výrobě těchto tanků ve velkém (v seriích), ba ani k jejich použití v bojích.

V tomto oboru pokulhávali tudíž Němci za spojenci a nemohli více dohonit, co zameškali.

Vzory (typy) útočné vozby, které ke konci války u spojeneckých vojsk se vyskytovaly, pokud bylo lze se jich dopídit, jsou vyznačeny v této tabulce:

Vlastnosti jednotlivých vzorů	V z o r (typ)					
	Rénault	Schneider-Creuzot	St. Chamont	Mark	Whippet	2 C těžký vůz char de rupture
Rychlost za 1 hod. v km	7	6	6	7	12	8
Procenta stoupání, jež mohou překonati	110°	80°	100°	100°	?	?
Širka překážek (překopů), jež mohou zdolati v m	1 80	1 50	1 50	4	2	4 50
Převoz možný mimo železnice	na nákladních autech	—	—	—	—	—
Váha vozu v tunách	6 5	13	24	32	16	60
Akční radius v hodinách	8	?	?	?	?	?
Síla obrnění v mm	8—16	12	9	12	12	10—45
Výzbroj	dělo 37 mm neb kulomet	dělo 75 mm a kulomety	dělo 75 mm	2 děla 57 mm a kulomety	4 kulomety	dělo 75 mm a 4 kulomety
Rozměry (délka, šířka, výška) v m	4 1—1 75—2 15	?	?	8—2 5—2 20	délka 10 m	délka 6 m
Obsluha	2 muži	1 důst. 5 mužů	?	?	8 mužů	?
Přibližná cena jednoho vozu ve fr.	80 000	?	?	?	?	1—1 1/2 milionů

Podle váhy rozeznáváme tedy tři druhy útočné vozby:

1. Vozbu lehkou, ke které počítají se vozy s váhou do 15 tun;
2. „ střední, vozy vážící mezi 15 a 20 tunami a
3. „ těžkou, vozy vážící přes 20 tun.

Ze sestavené tabulky vyplývá, že vzor Rénault (viz obraz č. 2) nejlépe odpovídá podmínkám lehké útočné vozby. Tento typ vyznamenává se dostatečnou rychlostí při nejmenší váze, při malých rozměrech, a k jeho obsluze stačí pouze 2 muži. Zvláštní výhoda tohoto vzoru jest v tom, že karoserie a motor je tentýž jako u obyčejného nákladního automobilu a že tedy

mohou různé součástky býti snadno doplněny nebo vyměněny. Kromě toho může býti převážen pro své malé rozměry a nepatrnou váhu též na nákladních automobilech a po všech větších silničních mostech bez zvláštních příprav, což jest zvláště vzhledem na naše poměry nadmíru důležité. Ovšem, ani tento vzor nelze pokládati za úplně dokonalý. Můžeme předpokládati, že technika jistě zdokonalí v krátké době typ lehké útočné vozby, obzvláště co do rychlosti, pohyblivosti, překonávání překážek a co do výkonnosti.